

ŞİİR ŞEHİR URFA

-Şiir Seçkisi-

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
Şehir Kitaplığı Dizisi : 1

ISBN
978-605-359-572-4

Yayın Koordinatörü
Selami YILDIZ

Hazırlayan
Mehmet KURTOĞLU
Mehmet Sait RIZVANOĞLU

Tashih
M.Eşref YILDIZ

Kapak Fotoğrafları
İbrahim H. KARACA

Baskı
Bahçıvanlar Basım San. AŞ.
Fevzi Çakmak Mahallesi 10633.sk. No:11
0.332.3452424 Karatay/Konya
Basım Tarihi: Mart 2012/Konya

Genişletilmiş Baskı

İÇİNDEKİLER

- Takdim** / VII
Şiir Şehir Urfa / IX
İbrahim / Asaf Halet Çelebi / 1
Köpük / Sezai Karakoç / 2
Kış Anıtı / Sezai Karakoç / 3
İbrahim / Ahmet Kutsi Tecer / 4
Urfa Türkülerinde / Behçet Kemal Çağlar / 7
Çaylar Şirketten / Refik Durbaş / 9
Urfa'ya Ağıt / Aydın Hatipoğlu / 11
Dellal / Mehmet Atilla Maraş / 12
Aney / Mehmet Atilla Maraş / 15
Eyyüb / Mehmet Atilla Maraş / 19
Harranlı Münecim / Cahit Koytak / 20
Deli Fırat Dolu Dizgin Nereye / Meral Dalaman / 23
Şehir Bu Urfa / Mehmet Kurtoğlu / 25
Urfa Destanı / Mehmet Kurtoğlu / 27
Medeniyet Beşiği Urfa / Mehmet Kurtoğlu / 29
Kutsal Göl / Mehmet Kurtoğlu / 30
Fırat / Mehmet Kurtoğlu / 31
Harran / Mehmet Kurtoğlu / 33
Harran Gökleri / Ali Akbaş / 34
Rızvaniye / Hanifi Düşmez / 35
İbrahim / Hanifi Düşmez / 36
Serkisof / Cemal Dindar / 37
Mırra / Cemal Dindar / 39
Urfa // Cemal Dindar / 41
Urfalıya Kaside / İbrahim Tezölmez / 42
Harran Kadınları / İbrahim Tezölmez / 45
Bir Şehrin Hikayesi / İbrahim Tezölmez / 48
Aynzeliha Kasidesi / İbrahim Tezölmez / 53
Bir Urfa Çelebisiyle Hasbihal / İbrahim Tezölmez / 54
Kanaviçedeki Çiçekler / Celal Oymak / 57
Urfalı / Uğur Arslan / 58
Urfa'da Zaman / A. Rezzak Elçi / 60
O Çağ / A. Rezzak Elçi / 62
Urfa / Müslüm Yücel / 65
Zilan / Celal Ülgen / 69

Türkü Yakmalı / Abdurrahman Karakaş / 72
Bu eski Şehir / Abdurrahman Karakaş / 73
Perişan / Bekir Urfalı / 74
Yusuf Olana / Bekir Urfalı / 75
Eyyûb / Bekir Urfalı / 76
Urfamız / İ. Halil Günışığı / 77
Mecmü el Bahr / Mustafa Ayhan Abamor / 78
Fırat / Mustafa Ayhan Abamor / 79
Aziz Urfam / Mustafa Ayhan Abamor / 80
Urfa'nın Feryadı / Mustafa Ayhan Abamor / 82
Urfa / Nazım Kemal Diniz / 83
Urfa Destanı / H. Nusret Zorlutuna / 84
Urfa Kasidesi / Hasan Akçay / 85
Eyyûb / Hasan Akçay / 87
Ağlayan Şehir / Mehmet Akif İnan / 88
Şehir Gazeli / M. Akif İnan / 89
Dergah / Mahmut Öztürk / 90
Yalnız Ağaç / Fazıl Bayraktar / 92
Eski Urfa Evleri / Müslüm C. Akalın / 93
Urfaya Sesleniş / Mehmet Mısır / 94
O Kentte Yaz / Mehmet Hazar / 95
Kadim Kente Düşen Çığ / Mehmet Yıldız / 96
Anzilha'da Yaz ve Kış / İbrahim Halil Çelik / 97
Sen Urfasın / Mehmet Sarmış / 98
Kaçakçının Ağıdı / Sinan Sabri / 100
Hayat Şanlıurfa'da / Mehmet Hulusi Öcal / 101
Gelişen Urfa / Mehmet Hulusi Öcal / 103
Urfa Rüyası / Mehmet Hulusi Öcal / 105
Harrani / M. Faruk Habiboğlu / 106
Urfa'da Kar / Mahmut Karakaş / 107
Eyvanların Dili / Şükrü Algın / 109
Urfa / M. Salih San / 111
Anzilhada Akşam / N. Doğan Doğançioğlu / 113
Terbi / Şair Şükrü Efendi / 114
Aşkı Aşık Olandan Sor / Abdulkadir Rızvanoğlu / 116
Gönül Coşar Ben Yazarım / Abdulkadir Rızvanoğlu / 117
Gelin Şanlıurfa'mıza / Abdulkadir Rızvanoğlu / 119
Şanlıurfa Hakkında Bir Murabba / Hacı Reşit Kamil / 120

Urfa / Emin Kıratlıoğlu / 121
Urfa'nın Destanı / Bedri Alpay / 124
Hep Eriyorum / Celal Bakır Ulusoy / 126
Urfa Destanı / Ahmet itak / 127
Hız. Eyyûb Nebi / Mehmet Adil Oymak / 133
Sabrın Sultanı Eyyûb / Mehmet Hulusi Öcal / 134
Sabrın Meyvesi / Mahmut Yaşar Uğur / 136
Eyyûb / M.Sıra Suman / 138
Kutsanmış Şehir / Aziz Afraim / 139
Şehr-i Ruhâ'dır Bu / Fenayi / 140
Urfa İçin Gazel / Rahmi / 142
Mevlid-i Halilullâh / Zaki / 143
Makam-ı Ceddi Şâh-ı Enbiyâdır Bu / Vecdi / 145

TAKDİM

Şanlıurfa, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Suriye'ye komşu olan, İpekyolu güzergâhındaki en eski yerleşim yerlerinden biridir. Doğu'yu Batı'ya bağlayan ticarî yolların kesiştiği kavşak noktasında bulunması, stratejik öneme sahip bir kent olmasını beraberinde getirmiştir. Bu özelliğinden dolayı, tarihi gelişim sürecinde, üzerinde birçok bağımsız devlet ve beylik kurulmuş, birçok uygarlığa beşiklik etmiştir.

Şanlıurfa, bereket hilalinin merkezinde kilit taşıdır. Tarımın ilk olarak yapıldığı, ilk üniversitenin kurulduğu, üç semavi dinin yeşermesine ev sahipliği yapan “ateşin Hz.İbrahim'i yakmadığı”, farklı kültür unsurlarının bir arada yaşadığı ve misafirperver insanların harmanlandığı kadim bir şehirdir. Bu değerlere insanlığın dün de ihtiyacı vardı, bu gün de ihtiyacı var, emin olun yarın daha çok ihtiyacı olacak. Türkiye, komşusu aç olduğu zaman tok yatmayan insanların bulunduğu bir ülke olmaya devam edecektir.

Şanlıurfa tarihi, Balıklıgöl'de, Nevalıçori'de, Göbeklitepe'de ve bugüne kadar il genelinde yapılan arkeolojik kazıdan, elde edilen bulgulara göre, günümüzden 12.000 yıl öncesine kadar gitmektedir. Balıklıgöl çevresinde yapılan kazı çalışmalarında günümüzden 12.000 yıl öncesine ait insan boyutunda olan Dünyanın En Eski Heykeli bulunmuştur.

Şanlıurfa, tarihi süreç içerisinde bit çok peygambere ev sahipliği yapmış bir şehir olarak “**Peygamberler Şehri**” adıyla anılmaktadır. Tarihsel birikimi ile birçok medeniyete beşiklik eden bu şehir din, dil, ırk, kültür ve medeniyetlerin buluştuğu, kaynaştığı, bir hoş görü şehri olmuştur...

Şanlıurfa'yı Harran'dan ayrı düşünemeyiz, Harran tarihi süreç içerisinde birçok medeniyete beşiklik etmiş önemli bir şehirdir. Harran, ay, güneş, yıldız ve gezegenlere tapınmanın yaşandığı Sabiiliğin merkezi olmasının yanı sıra, İslami dönemde ise müspet ilimlerin okutulduğu Dünyanın İlk İslam Üniversitesine başkentlik etmiş bir şehirdir.

Şanlıurfa, dün olduğu gibi bugün de insanlıkla paylaşacak önemli değerleri bağrında taşımaktadır. Yapmaya çalıştığımız üzerimizdeki küllere üfleme, sahip olduğumuz potansiyelimizi ortaya çıkarmak, insanlığın faydasına sunmaktır. Hedefimiz geleceği ve büyük potansiyeli olan; tarih, kültür, barış ve huzur şehri Şanlıurfa'yı el birliği ile bugünkünden daha iyi noktalara daha ileriye taşımak, vatandaş ile devletin kaynaşmasını sağlamaktır.

“Şiir Şehir Urfa” adlı bu eserin hazırlanmasında ve yayımlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder, bu kıymetli eserin okuyucularımıza faydalı olmasını temenni ederim.

Celalettin GÜVENÇ
Şanlıurfa Valisi

ŞİİR ŞEHİR URFA

Türk Edebiyatında İstanbul'dan sonra üzerine en çok şiir yazılan şehir sanırım Urfa'dır. Urfa, İstanbul'dan sonra en çok film çevrilen şehir olması nedeniyle benzerlik arzeder. Şehirlerimiz içinde insanı büyüleyen, cezbeden, gördükten sonra içinde anlatılmaz bir takım duygular uyandıran birkaç şehirden biridir Urfa. Bundan ötürü Urfa, şiir şehir olarak adlandırılmayı fazlasıyla hak ediyor. Aslında bizi bu duyguya götüren saikin başında ise, Urfa'ya gelmiş, görmüş veya bir müddet yaşamış yazar ve şairlerimizin Urfa'yı nesirle anlatmak yerine şiirle dile getirmeleridir. Urfa, tıpkı bir kadın gibi nesirden daha çok şiire konu olabiliyor ancak !...

Yahya Kemal, Ahmet Kudsi Tecer, Behice Boran, Mehmet Emin Yurdakul, Halide Nusret Zorlutuna, Esat Mahmut Karakurt, Fazıl Bayraktar gibi birçok yazar ve şair bir vesileyle Urfa'da bulunmuş ancak bunlardan birkaçı Urfa'nın şiirini yazmıştır. Yeni Şafak Gazetesinde Fatma K. Barbarosoğlu "Urfa'da Misafir Olmak" adlı yazısında Urfa'yı anlatırken, "Keşke Ahmet Hamdi Tanpınar Urfa'yı görmüş olsaydı, belki "Beş Şehir" kitabında o güzel anlatımıyla Urfa'yı da tanımış olurduk" diye yazar. Urfa'nın talihsizliği belki de burada yatıyor. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hocası Yahya Kemal Urfa milletvekili olduğunda bir müddet Urfa'da kalmış olsaydı sanırım oda İstanbul'a yazdığı güzel şiirlerden birini mutlaka Urfa için de yazardı... Tanpınar gelseydi yazar mıydı onu pek bilemiyorum ama Urfa'nın öz evlatları dahi bu şiir şehrin şiirini henüz yazmamışlardır.

Urfa, kökleri çok derinde olan, sanat ve felsefesi yapılmamış, şiir bir şehirdir. Dışardan gelenler, farklı bir şehir görmenin sarhoşluğuyla Urfa üzerine şiirler yazmışlar, roman ve hikaye kaleme alanlar olmuş. Ama asıl o saf Urfa derinlerde kalmıştır. Sanırım asıl Urfa'yı tanımak işte o derinde saklı duran değere ulaşmakla olur...

Şiir şehir Urfa'yı her şair farklı algılamış. Bu da Urfa'nın çok yönlülüğünü, çeşitliliğini gösterir. Halide Nusret'in destanlaştırarak anlattığı Urfa, güzellikleri sembolize eden, "şen-şakrak yüzüyle" insanlardaki kaygıları götüren, "gül" gibi kokan, mücevher gibi değerli ve önemli bir şehirdir. Şair şöyle der:

*“Taşları cevherdir takasım gelir
Otunu gül gibi kokasım gelir
Durup şen yüzüne bakasım gelir
Gönlümden kaygıyı atar bu Urfa”*

Şair Sezai Karakoç'ta ise Urfa Hz. İbrahim ile özdeşleşir. Urfa demek İbrahimi din, İbrahimi akıl ve İbrahimi tavır demektir. Urfa ancak İbrahim ile anlaşılır, insanlık ancak İbrahim ile karmaşıklaşan aklını düzeltir.

*“Ve gül Nemrud'un yaktığı ateşte açan
Koncalanan açılan gelişen İbrahim'in elinde
Tatlı bir su içe gerçekler saçan bir mağara
Urfa'da yıldızların yıldızdan ayın aydan
Günün günden fazla bir şey olduğu orada
Uzanan bir yarı ölü eli kirazdan kiraza
Kirazsa hep aynı ıraklığı bozmamakta korumakta
İçilemeyen bir su bardakta
Akli düzeltmenin mümkünü kutsal balıklarda”*

Çağın insani ve dini değerleri kaybettirmesi karışısında tıpkı Mekke, Medine gibi Urfa'da ruhu kaybetmek üzeredir. Sezai Karakoç buna dikkat çekerken “Ufala ufala bir Urfa kaldı” der... İlginçtir Sezai Karakoç, Urfa'yı tanımlarken tıpkı Ali Akbaş'ın “Harran Gökleri”nde dikkat çektiği gerçeğe yani yıldızlara dikkat çekmeden edemez ve “yıldızların yıldızdan ayın aydan” tabirini kullanır... Çünkü Urfa'da olsun Harran'da olsun geceleri gökyüzü bir başka olur. Hiç unutmuyorum, Urfa'da bir gece Yazarlar Birliğinden birçok şairle şölenlen çıktığımızda, geceydi. Gökyüzü o kadar berrak ve aydınlıktı ki, şu anda hatırlayamadığım bir şair “Urfa'da niçin bu kadar çok şair çıkıyorum şimdi anlıyorum. Bu gökyüzünü bu yıldızları görüp de şiir yazmamak mümkün mü? Biz İstanbul'da yıldızları kaybettik” demişti... Gerçekten de Urfa geceleri, Urfa'nın kendisi kadar güzel ve şiirseldir..

Urfa'lı yazar ve şair olan Aydın Hatipoğlu ise, Urfa'yı folklorik özelliklerinden hareketle sol bir açıdan yorumlar. Onun şiirinde Urfa “Çömçegelin” le, “Hoyrat” ile yer. Ceylan bakışlı şiirinde:

*“Dursa heykeliyle isyan bayraklarıdır
Ürkek umutlarını gizler özgürlük kuşlarından*

*Yüreğine kuşku gibi hançerlenmiş yavrusu
Urfa'lı bir hoyrat uzar ceylan ayaklarından”*

Hoyrat adlı şiirinde ise, Urfa şivesiyle beddua edercesine şu mısralar dökülür dilinden:

*“Dereden
su geliyor dereden
Babo kurban
Aney aney
Kara yerlere gireydi kulu kula kul eden”*

Son dizede “kula kulluğa” yani feodalizme gönderme yapar. Hatta bu dizeler bir Urfa manisini hatırlatır bize:

*“Ağasız
Hizmetkâr biz ağa sız
Ölürse kullar ölsün
Kul kalmasın ağasız”*

Urfa'nın Harran ilçesinde bir müddet bölük komutanlığı yapmış, Harran'ın henüz suya kavuşmadığı yıllarını yakından tanımış emekli general ve usta şair Fazıl Bayraktar ise tam bir kitap ayırmış Harran'a ve Harran'ın o yıllardaki yaşamına. Fazıl Bayraktarın şiirlerinde Harran yokluğun adıdır. Teneke içinde su kızdırıp gusül edenleri mi dersiniz, kaçağa giden kaçakçıları mı, tek bir ağaç hasret kalışını mı? O dönemdeki Harran'ı Fazıl Paşa ironik bir dille ne güzel dramatize eder:

*“Hey bire heyy
O çağlardan beri
Küçülmüş küçülmüş de insanlar
Doluşmuşlar
Köstek gibi toprak damlı huğlara
Kara giysili Harran Kadınları
Tükürür gibi uygarlığın yüzüne
Atıp yapıştırlar hayvan pisliklerini gün boyu
Kerpiç duvarlara”*

Sonra Ahmet Arif çocukluğunun geçtiği Urfa, Siverek ve Harran'ı şiirlerine taşır. Onun şiirlerinde Urfa yığıtlıktır. “Mavzer değil kürek tutar Urfa'lı Nezip” diyerek hem Urfa'da üzerine ağıt yakılmış bir kabadayıyı

anlatır hem de Otuzüç Kurşun şiirinde Urfa Kurtuluş savaşına gönderme yapar. Harran Ovasından alını akitmalı taylardan bahseder. Karacadağ'da savrulan kar ve fırtınadan. Bölgenin folklorik unsurlarını çok güzel yansıtır şiirine...

“Vurun ulan

Vurun

Ben kolay ölmem

Ocakta küllenmiş közüm

Karnımda sözüm var

Haldan bilene

Babam gözlerini verdi Urfa önünde

Üç de kardaşını

Üç nazlı selvi

Ömrüne doymamış üç dağ parçası

Burçlardan, tepelerden, minarelerden

Kirve, hasım, dağların çocukları

Fransız kuşatmasına karşı koyanda”

Urfa'nın durumu, talihsizliğini henüz genç yaşlarında kavramış olan Urfalı şair ve yazar M. Akif İnan, Urfa'yı “Ağlayan Şehir” olarak tanıtır bize. Onun şiirinin derinliklerinde saklı olan Urfalılık ruhu, en açık şekilde işte bu Ağlayan Şehir şiirinde ortaya çıkar.

“İhmalin vefasız alçak hükmüne

Sabırla elini bağlayan şehir

Haşmetli devrinde gördüğü güne

Bakıpta anarak ağlayan şehir”

Ahmet Kutsi Tecer'de de Urfa, gece ve yıldızların ihtişamı altında, metafizik bir ürpertiyle sunulur. A. Kutsi Tecer pek inançlı biri değildir ama Urfa'nın Balıklıgöl'ünü gördükten, buradaki İbrahim efsanesini işittikten sonra inanmış şu mısraları yazmıştır:

“Bir gece Urfa'da Halilürrahman'da

Suda ay doğduğu garip zamanda

İçimde hicranlı bir bülbül sesi

Altımda seccade bir gül bahçesi

*Üstümde yıldızlar önümde havuz
Pırıl pırıl bir aşk gecesi temmuz
Orada sularla baş başa kaldım
Asırlar boyunca hülyaya daldım”*

Ahmet Kutsi bu şiiriyle Urfa'nın mistik yönünü anlatır bize. Gerçekten de Urfa'yı ilk gören bir kişinin en çok dikkatini çeken şey bu şehrin mistik ve otantik yapısıdır.

Belli bir süre kaldıktan sonra bu şehrin ihmal edilmişliği talihsizliği hemen göze çarpar. Ama Urfa'nın talihsizliği, kara bahtlığı, sosyal açmazlarını hep yerli şairler işlemişlerdir. Çünkü dışardan gelen şairlere Urfa ruhani yönünü açarken, içinde barındırdığı kişilere dertlerini, kederlerini, hüznelerini, acımasızlığını gösterir. Belki de şehrin acımasızlığıdır Halil Gülüm gibi şairlere aşağıdaki öfke ve küskünlük içeren şiiri yazdıran:

*"Ne zaman zehrinle boşalıp dolsam
Gurbet hasretiyle yanarım Urfa
Sen bir viran olsan, ben baykuş olsam
Sanma ki taşına konarım Urfa*

...

*Meczip muhibbesin bir sende bulsa
Cem'in meclisleri sende kurulsa
İçin cennet dışın cehennem olsa
Sanma ki içine dönerim Urfa”*

Yine, Paşa lakabıyla bilinen Rüknettin Akbaş'ın “Ne yazık ki Urfalıyam” şiirini de şehrin sosyal yaralarına parmak basan şiirler kategorisinde değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Bunun dışında Urfa; hep özenilen, güzel hasletleriyle anılan “**şiir şehir**” olarak karşımıza çıkar. Yalnızca Urfa gazete ve dergilerinde Urfa üzerine yayımlanan şiirler, ciltler doldurur...

Urfa, Urfalının dışında birçok şaire ilham olmuş, üzerine birçok şiiri yazılmıştır. Halim Yağcıoğlunun “Anzılhası”, Nabi'nin gazel ve beyitleri, Behçet Kemal Çağlar'ın “Urfa Türkülerinde” şiiri, Gülten Akın Seyran Destanı'nda, Nazım Hikmet, Attila İlhan, Lale Müldür, Erdem Beyazıt, Enver Gökçe gibi şairlerin şiirlerinde imge olarak kullanılması, Özellikle Cahit Koytak'ın Urfa ve Harran'ı görmeden “Harranlı Münecimler” adlı

imgesel Şiirine ilham olması ve yukarıda belirttiğimiz gibi Urfa'nın “**Şiir Şehir**” olmasındandır. Zira ciltler dolduracak kadar hakkında Şiirler yazılmıŐ (İstanbul hariç) başka bir Şehir var mıdır bilemiyorum? Yalnızca Osmanlı dđnemi Urfa Őairlerinin sayısı iki yzđ aŐkın bir rakama tekabül etmektedir. Cumhuriyet dđnemi Őairlerinin sayısı bunun üzerindedir. Urfa'nın, Őairinin çok olmasının en önemli nedeni bence bu “**Şiir Şehir**” olmasında yatıyor. Zira Urfa, Şehir olarak ilham vermeseydi bu kadar çok Şair nasıl çıkardı?..

Mehmet KURTOĞLU